

Михайло Йогансен

(1895 р.)

Михайло Гервасієвич Йогансен народився р. 1895; скінчив Харківський університет (історично-філологічний факультет).

Виступив у літературі разом з Хвильовим та Сосюрою (у збірникові «Жовтень») поезіями, в яких позначились риси «роздумливого інтелектуалізму» (Дорошкевич), що й надалі лишилися характерними для його поетичного обличчя, хоч в особистій ліриці, як зазначив той-же критик, Йогансен показав більше безпосередности, а разом і «тонкої словесної музики». Характерною ознакою поезії Йогансена взагалі є старанне вибивання слова й образу. З по-за ригористичної скупости на слова проступають суггестивні почуття й рух, і поезія, може трохи й холодна, бо розсудок у ній часто превалює над безпосередністю, не втрачає здібности впливати на слухача, навіть іноді захоплювати його. В самій розсудочності, або «роздумливому інтелектуалізмі» Йогансена часом багато сучасної загострености й колючости, що теж спричиняється до значного емоціонального впливу.

Останніми часами Йогансен пробує свої сили в художній прозі, якій значно шкодить оголення літературних прийомів за рахунок свіжої безпосередности.

Травень.

Як налетіли птиці травня,
Загомоніли, завели,
Поцілували очі плавень
І розплескалися в імлі,
І чує травень зойк чайний
І журавлиний уночі—

По раз останній у долини
Він засипляє лежучи.
Хоч не розплющив очі травень,—
На деревах дрімає день
Тихолеліючий, забавний,
Голубоокий велетень.

Тінь на стінці.

Тінь на стінці:
— Китаєць.

Бачиш?
Сів на скриньці
Хитається,
Значить голодний...

Гей, здоров,
Здоров був китайче!
— Захолов.

«Ох, який-же ти тепленький, зайчик!
А чи бувають зайчики холодні?
— Бувають,
Коли плачуть.

(По стінці никає,
Хитається голодний китаєць)
Уві-сні застогне зайчик
— Руки холодні...

Годі, дитино!
Не може так бути,
Ждати не довго.
Все-ж таки
У нас уже Жовтень.
А у всесвіті
Ще тільки лютий.

В е с н а.

На неписану зими поему
Упала, розтала веснівка—
Перша тема
На останню білу сторінку.

Іду поважний, похмурий і мрію
Про щось—про поділ земельної
ренти,
А навколо грають, пустують дурні
весновії,
Сміються з мене інтелігента.

Гей, що солодким духом цигарки
Пихнув на мене старий робочий,
Наче воно не зима і не Харків,
А степ полянами живе і лоскоче.

Став, стою і думаю так приблизно:
— Вірю, зробимо весну на світі.
Щось підходить близько, ніжно:
— Товаришу, дозвольте прикурити.

Уривки з утопічної поеми „Комуна“.

I.

До муз

О, музи двадцятого віку,
Професори, критики й академики!
Порадьте, якої мені взяти форми
Для моєї великої теми.

Вам усім вистачить корму
Для авторитетного критичного
крику:

— Підходьте вельмишановні словесні прорви
І розпочинайте вчену полеміку.

V.

Пацани всіх країн, єднайтеся!

Гей!

Єднайтеся, пацани усіх країн,
Ви знаєте, хто ви й чого вам треба.
Не ждїть батьків і матерів,
Наплюйте теж на нагороду з неба.

Автомобілі, паровози, кораблі
Не для святих і мертвих поробили,
Живе—живій землі.
Єднайтеся, скоріш збирайте сили!

Читайте Маркса й хемію, коли-ж
Ще раз переконаєтеся: Лібкнехт!
Дрочіть батьків, штовхайте їх у
криж,
Сипте!

IX.

Син дівчини,

І дівчина—вдень продає насіння,
Вночі віддається салдатам у парку
(Вона й убралась-би, та ех! Таке
все в неї стареньке).
— Ії син, великий і сильний,
Із вічних законів чудову скрутить
цигарку.

І за руку візьме свою убогу неньку
І поведе з собою у високу залю,
І при фанфарах і сурмах покаже
людям стареньку,
Що його народила і тілом своїм го-
дувала.

XII.

Не журітеся, капіталісти.

І збудуємо притулок, і в них гене-
рали,
Хорі на мілітаризм, імперіялісти й
інші сифілітики
Матимуть чисто все, що мали,
І щиро пратимуть в карти й полі-
тику.

Туди звеземо всіх чисто грошей,
Акцій, гарантій, корон і клейнодів,

Навалимо гору невимовно хорошу
Для імперіяліств, банкірів і злодів.

І до самої своєї славної смерти
Вони в нас житимуть теплі й ро-
зумні;
Що-дня до несхочу пити й жерти,
А по смерті—в музей поставимо му-
мії.

XIII.

Метемфісис.

А нас, тих, що знали зарані пісню
Заспівають у трави, квіти й корін-
ня,
Вітерець хвильовий пролетить і
свисне,
Тичину блакитний елан оповине.

Закиває лісними очима сосюра,
І знайдеться десь перекручений ко-
рінь,
Такий незграбний, такий чудер-
нацький і бурій,
Що для нього назвищ не стане тих,
Ще раз полізуть в історію
І наречуть йому химерне наймення
— Йогансен.

XV.

Машина мріє.

Гуркоче, свище і летить
Із краю в край, із краю в край.
Підводиться і падає магніт.

І виринає в пам'яті трамвай,
На повороті хилиться й рипить
І зникає. Виростає гай...

Машина мріє. Хилиться магніт.